

Bescherming landbouwgrond en natuur, Guéra VERSLAG 2023

Projecthouder: Fédération des Banques de Céréales (FBC); bisdom Mongo.

Doel

- Bescherming van landbouwgrond tegen erosie,
- Diversificatie van bronnen van inkomsten dmv tuinbouw in 10 dorpen,
- Bescherming van biodiversiteit in de regio.

Vooraf

Na de overstromingen van 2022 viel er in 2023 veel te weinig regen in Tsjaad. Oogsten vielen tegen en de prijzen van gierst, het basisvoedsel, zijn nu al twee keer zo hoog als vorig jaar. Ze zullen tot augustus verder stijgen. Dat geldt in de provincie Guéra nog sterker, door de nabijheid van grote kampen voor vluchtelingen uit Darfur (buurland Soedan) in de naburige, onvruchtbaarder, provincie. Alle activiteiten van de Federatie van Graanbanken zijn dit jaar dan ook belangrijker dan ooit. Dat geldt voor de 354 gemeenschappelijke graanbanken zelf, voor de moestuinen en honing, voor de productie en verkoop van ploegen-met-zaaimechanisme en voor de strijd tegen erosie. Erosie door water was er dit jaar nauwelijks, maar het positieve effect van kleine dammen op de grondwaterstand – en dus het succes van moestuinen – springt overal in het oog.

Dit verslag betreft activiteiten die tussen september 2023 en februari 2024 werden uitgevoerd. Veel activiteiten vinden plaats in de periode september-april, als het niet regent en er - na de oogst in oktober, november – geen werk in de landbouw (gierst, sorghum, pinda's, sesam) is. Dan hebben boeren tijd voor het aanleggen van dammen en bosjes, het graven van putten en volgen van trainingen. Moestuinen worden bewerkt van november tot en met februari, of iets langer als er dan nog genoeg water in de putten staat.

De bestedingen van de FBC wijken op twee punten af van de begroting die we ontvingen: 1. De prijs van benzine steeg in november 2023 plotseling met 100% en is in januari 2024 drie keer zo duur als de laatste jaren. Handelaren drijven de prijs met opzet op door benzine niet op de markt te brengen. De overheid gedooft het.

2. Voor het planten van nieuwe bomen en de aanleg van bosjes is gekozen voor een effectievere en goedkopere methode. Zie hieronder. Het uitgespaarde bedrag is gebruikt voor de omheining van een extra moestuin en om de duurdere benzine te betalen.

Wat werd gerealiseerd

Strijd tegen erosie

- In hoeverre erosie precies wordt gestopt of vertraagd is zonder luchtfoto's of andere dure technieken niet te meten. Foto's (hieronder) geven hopelijk een idee. In december 2023 zag de voorzitter van onze stichting de effecten ook met eigen ogen.
- In 5 dorpen (Banama, Bokio, Tchororo, Tarro, Baldjé) werken boeren dit seizoen (okt '23- april '24) aan bescherming van landbouwgrond dmv dijken en steenlijnen.

- Acht boomkwekerijtjes (Mongo, Bourtié, Tchororo, Gourbiti, Tabo, Matimo, Bitkine, Bagoua en 2 in Baro) leverden 9500 boompjes.
- Ongeveer 9500 boompjes zijn geplant, op strategische plekken in de loop van wadi's en in bosjes bij publieke plekken als een markt of voor een gezondheidscentrum.
- In plaats van het beschermen van nieuwe aanplant door doorntakken, muurtjes of een afrastering van ijzerdraad is gekozen voor een effectievere en goedkopere methode: jonge boompjes worden bij voorkeur geplant aan de voet van een acacia of andere doorstruik, zodat geiten, koeien en zelfs kamelen er niet bij kunnen. Als die niet in de buurt groeit, dan wordt een acacia tegelijk geplant met een ander jong boompje. Hierdoor is voor dit deel van het project minder geld uitgegeven dan voorzien. Wat overbleef is gebruikt voor de omheining van meer moestuinen dan gepland.
- Twee instructiebijeenkomsten zijn gehouden om ervaring te delen met *Regénération Naturelle Assistée*, de methode waarbij wordt uitgegaan van bestaande wortelstelsels van gekapte bomen, waaruit nieuwe zaailingen opkomen. Ze vragen minder water, hebben meer kans op uitgroeien tot nieuwe bomen dan nieuwe aanplant. Het in leven houden van grote wortelstelsels is goed voor bodemvruchtbaarheid en draagt bij aan het voorkomen van verdere erosie.
- Bomenplantfeest in vijf grote dorpen, georganiseerd in samenwerking met jongerenverenigingen, voor kinderen en in aanwezigheid van autoriteiten.
- Bewustwording over het nut van bomen tegen erosie door water en wind groeit.
- In 15 dorpen wordt in overleg met traditionele autoriteiten bepaald waar houtkap verboden wordt en zaailingen worden beschermd en onderhouden.
- Overleg en betere samenwerking is gestart met de plaatselijke vertegenwoordigers van het Ministerie van Water en Bossen. Die hebben de opdracht om bomen en milieu in het algemeen te beschermen, maar ze gebruiken die vaak om mensen die een boom snoeien te beboeten.

Diversificatie inkomsten

- 5 moestuinen van groepen vrouwen zijn omheind (in Djaya Doua, Tchelati, Wakalna, Golaw, Baro).
- 9 open putten zijn geslagen in moestuinen (Bankokotch, Magusta, Olbigne, Nyalta, Matimo, Bourtié, Khadar, Wakalna).
- 4 boorputten (2 bij Baro, 2 bij Golaw).
- In acht moestuinen (o.a. Gourbiti, Baro, Banda, Fadjalallah, Manbegna, Dadouar, Bitkine, Chawir) zijn tegen de omheining aan doornstruiken geplant om de omheining zelf te beschermen tegen dieren die te dichtbij komen.
- Extra inkomsten voor vrouwen. Oudere vrouwen die niet kunnen lezen en schrijven weten vaak niet aan te geven hoeveel de groenten hun opleveren. Ze maken de rekensom van uitgaven (zaden, gereedschap) en inkomsten niet, en tellen de inkomsten van verschillende oogsten gedurende het seizoen niet op. Wat ze verdienen wordt meteen uitgegeven voor kleding, huisraad, sociale verplichtingen, schoolgeld, medicijnen. Maar ze weten wel dat ze aan het eind van een tuinbouwseizoen een bedrag - vaak 20 à 40.000 Fcfa - in de knoop van een omslagdoek overhouden. Het feit dat vrouwen soms al tien jaar in hun moestuin werken geeft ook aan dat de activiteit winst oplevert.
- Door meer eigen inkomsten is de positie van vrouwen binnen hun familie sterk verbeterd.
- Trainingen:
 - tuinbouw (door dorpsvoorlichters, ter plaatse. totaal 700 deelnemers. in rijen zaaien, mest, kweek en verwerking morenga en angolaboon)
 - alfabetisatie en boekhouden (ongeveer 90 deelnemers)
 - bio-pesticide maken (in 4 moestuinen, ongeveer 160 deelnemers)
 - recyclage voor vrijwillige dorpsvoorlichters (ca 60 deelnemers)

Biodiversiteit en diversificatie inkomsten: apicultuur

- 30 bijenkorven (sterk gesubsidieerd) verkocht.
- 24 bijenhouders leerden in een twee-daagse cursus om duurzamer bijen te houden en toch meer te verdienen door schonere honing te produceren.

In beeld

Dammen en steenlijnen

Adai in 2021 en in 2023, op dezelfde plek bij Gourbiti. 2021: Erosie van landbouwgrond door water. 2023: hetzelfde gat –het liep ongeveer een kilometer door - is weer opgevuld na de aanleg van drie dammetjes. Volgend jaar groeit er weer gierst.

Links, dam bij Olbigne, september '23. Rechts, nieuwe moestuinen bij Tarro, november 2023. Voordat hier kleine dammen waren aangelegd, moest men van oktober tot juli ver weg voor drinkwater. Nu is er tot aan april zelfs genoeg water om tuinen te bevoeien. Sinds 2023 heeft *elke* familie in het dorp een moestuin. De bijverdienste kan oplopen tot het equivalent van 1 à 2 maandsalarissen van een ambtenaar.

Bomen tegen erosie en verwoestijning

Hierboven links: nieuwe aanplant beschermd door dode doorn takken. Rechts: dorpsvoorlichter Abdoulaye Hamdane op een terrein van 2 hectare onder de voetheuvels van Abu Telfan. Op elke 4 meter zijn bomen geplant en aangeslagen. Voor ons moeilijk herkenbaar, maar dit is een bos in wording!

Links: jong boompje geplant aan de voet van een acacia. Rechts: drie jaar oude neem-boom groeit boven zijn beschermer (acacia) uit.

Moestuinen

De vrouwen van Baro hebben geluk, hun tuinen liggen vlakbij de markt van het grote dorp. Ze werken er al tien jaar, maar kregen in 2023 een omheining. De tuin is 1 ha groot en wordt bebouwd van november tot april.

Aanleg omheining voor nieuwe moestuinen voor de vrouwen van Tchelati. Een equipe van vier betaalde specialisten – met opzet twee katholieke jongens en twee islamitische - zet de palen neer. Vervolgens graven de vrouwen een geul voor een fundering van cement. De equipe plaatst de afrastering en giet cement, de vrouwen begieten het cement een dag of tien, zodat het later niet barst.

Intussen houdt deze omheining behalve geiten, koeien en kamelen ook een groep van zo'n 50 bavianen uit de bieten.

Kunstmest is niet nodig in de tuinen, geitenkeutels volstaan. Maar insecten zijn een probleem en de Nigeriaanse insecticiden die op de markt verkrijgbaar zijn, zijn te giftig voor mensen. Het project geeft het recept door van bio-pesticiden die goed werken. Koemest, blad van bittere planten, suiker voor de fermentatie, twee weken lang elke dag roeren. Dan met water aanlengen en op de planten spuiten met een waterfles met een gaatje in de dop.

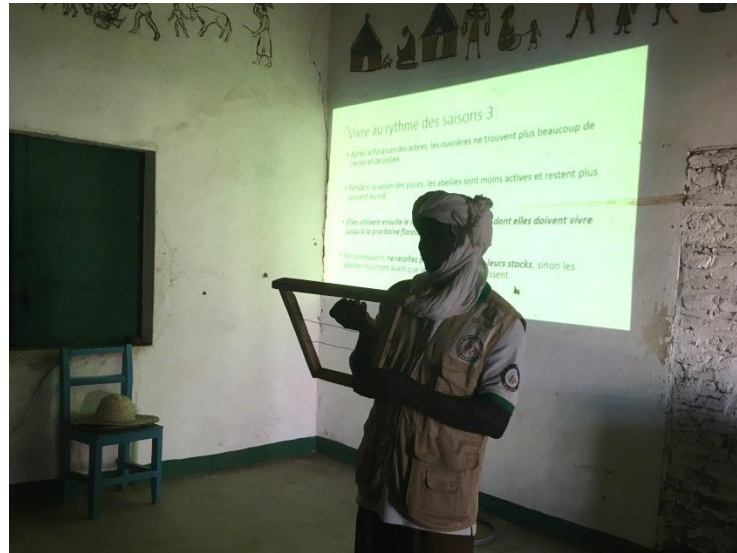
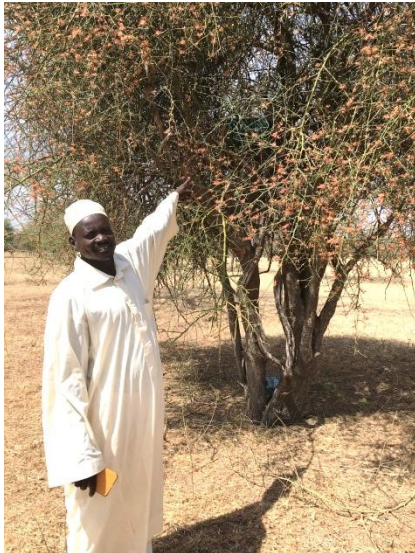
Onder: Driepoot met katrol wordt over een put geplaatst. Aan de katrol gaat een metselaar omlaag.

Apicultuur

Honing levert veel op, maar Afrikaanse bijen zijn veel agressiever dan Europese. Wilde bijen worden met rook en vuur verjaagd, soms ten koste van bomen en van de bijen zelf. In 2023 zijn dertig bijenkorven uitgezet. Dankzij de op maat gemaakte cursus van de Nederlandse bijenhouder prof. dr Jacques van Alphen leerden 24 bijenhouders in december 2023 om beter om te gaan met bijen en bomen én schonere honing te produceren.

Oumar Degaul wijst naar een van zijn bijenkisten in een *tum-tum*boom; uitleg over de verbeterde ramen in een bijenkist.